

Тема 8. Стабільність банківської системи

План

Стабільність банківської системи та системний ризик.

Банкрутство банку: причини та наслідки.

Антикризове управління банківською системою. Рекомендована література [1,2,4,6,8,9].

Стабільність банківської системи та системний ризик.

Необхідність підвищення ефективності фінансового регулювання вимагає глибокого розуміння сутності системного ризику. З огляду на високу мобільність фінансової діяльності в сучасних умовах, оцінка системного ризику повинна охоплювати всі його компоненти, враховувати екзогенні та ендогенні його чинники. Окрім того, необхідно взяти до уваги фінансові інновації та структурні зміни у фінансових системах, та взаємозв'язки останніх із реальним сектором економіки.

Системний ризик банківської системи, який є частиною загального ризику економічної системи, залежить від стану економіки в цілому і зумовлюється макроекономічними чинниками, такими як динаміка інвестицій, обсяги зовнішньої торгівлі, зміни податкової політики, стан платіжного балансу, а тому наявний у діяльності всіх суб'єктів господарського процесу. Системний ризик не можна знизити диверсифікацією, тому його називають недиверсифікованим, або ринковим. В українських нормативних документах визначення системного ризику подається лише у Положенні про діяльність в Україні внутрішньодержавних і міжнародних платіжних систем, затвердженому Постановою Правління НБУ №348 від 25.09.2007, і звучить так:

«Системний ризик - ризик того, що неспроможність одного з учасників платіжної системи виконати свої зобов'язання або що порушення функціонування самої системи призведе до нездатності інших учасників платіжної системи або фінансових інститутів інших складових фінансової системи виконати свої зобов'язання належним чином».

В економічній літературі системний ризик трактується як ймовірність настання системних подій несприятливого характеру, викликаних екзогенними чи ендогенними шоками, які спричиняють нестабільність фінансового ринку та можуть призвести до неплатоспроможності значної кількості взаємозалежних фінансових посередників.

Суттєві відмінності між локальними та системними чинниками, екзогенними та ендогенними каталізаторами, послідовним або одночасним їх впливом показово демонструють комплексний характер системного ризику. Відповідно єдиним шляхом його зниження є одночасне урахування трьох основних форм системного ризику, існування яких визнають більшість дослідників цієї проблеми: 1). Ризику поширення; 2). Ризику макроекономічних шоків; 3) Ризику дисбаланс.

Наведені форми системного ризику не є взаємовиключними і можуть матеріалізуватися як самотійно, так і у поєднанні одна з одною. Ризик поширення часто відносять до локальних проблем, які можуть набути системного характеру у перехресному вимірі – банкрутство одного банку може спричинити банкрутство іншого, навіть якщо другий банк початково здавався

платоспроможним.

Друга форма системного ризику пов'язана із системними екзогенними шоками, які одночасно негативно впливають як на сектор фінансових посередників, так і на ринки. І ті, і інші є чутливими до економічних спадів, тому загальне погіршення економічного стану також може спричинити системний ризик фінансового сектора.

Третій вид системного ризику пов'язаний із ендегенним чинником - широким нарощуванням дисбалансів у фінансовій системі впродовж певного періоду часу, як, скажімо, у випадку буму кредитування. Наслідки такого явища мають негативний вплив на багатьох посередників і ринки на теперішній момент часу. Останні дві форми системного ризику мають особливе значення для проциклічності (англ. procyclicality) фінансової системи, хоча і ризик поширення також може відігравати свою роль у цьому процесі.

У світових масштабах, відправною точкою для системного ризику стали міжбанківські ринки. Слід зазначити, що у науковій літературі вже з середини 1990-х років йшла мова про підвищену небезпеку цих ринків у періоди нестабільності. Перший канал для поширення ризику виникає через залежність банків на таких ринках. Якщо має місце погіршення ринкових умов на ринку позичкових капіталів, банки будуть віддавати перевагу кредитуванню один одного, аніж підтриманню вищого рівня ліквідності. Якщо ж погіршення ситуації торкнеться і міжбанківського ринку, то наявної суми ліквідних активів може не вистачити для реалізації усіх міжбанківських угод, і тоді може розпочатися низка банківських банкрутств. Іншими словами, ціною за розподіл ризиків поміж банками є ризик поширення кризових явищ. У дослідженнях Х. Фрейхаса, Л.Паріджі та Дж.С.Роше (Х. Freixas, L. Parigi and J.C. Rochet) доведено, що більш комплексні та диверсифіковані структури міжбанківського кредитування (коли багато банків позичають гроші один одному) повинні бути більш стабільними, ніж неповні структури, у яких банки здійснюють кредитування за ланцюговим принципом, або один чи кілька банків є джерелом ресурсів для низки інших (принцип фінансового центру).

Слід згадати також «теорію мережі», згідно з якою банки «вузлами», а міжбанківські кредити – «дугами», за допомогою яких банки при потребі можуть підтримувати ліквідність один одного, щоб не допустити краху всієї мережі [7]. Зважаючи на наявність морального ризику та ендегенність міжбанківських зв'язків, ризик поширення на міжбанківському ринку мав би бути рідкісним явищем, якщо банки не припинять взаємне кредитування. Проте всупереч результатам вище охарактеризованих досліджень, сучасна фінансова криза показала, що ризик поширення більший на тих ринках, де більш комплексна структура міжбанківського кредитування.

Ще однією причиною поширення кризових явищ на міжбанківських ринках є інформаційні проблеми, зокрема асиметрична інформація, яка створює підґрунтя для несприятливого вибору. Суть проблеми несприятливого вибору полягає в тому, що банки неспроможні розрізнити погані і хороші активи чи контрагентів, що може призупинити кредитний процес та сприяти нагромадженню ліквідності у банківській системі. Відповідно цю проблему частково можна вважати однією із причин нагромадження ресурсів на міжбанківських ринках та поширення кризи.

Ризик поширення характерний також для крупних платіжних систем. В економічній літературі часто робиться наголос на компроміс між ризиком та ефективністю таких систем, при цьому порівнюються форми організації процесу розрахунків. Для системи, у якій кожен платіж проводиться незалежно у реальному часі, ризик поширення не буде характерним, але вона буде доволі дорогою для банків, які змушені будуть тримати у своєму розпорядженні значні запаси ліквідних коштів. Окрім того, здійснення розрахунків у такій системі може бути ускладненим та доволі тривалим у часі – якщо банк сумнівається у надійності свого контрагента, він може не проводити платіж. Таким чином система розрахунків може зайти в глухий кут. Протилежний варіант платіжної системи (система взаємопогашення вимог) пов'язаний із значно вищим рівнем системного ризику, оскільки взаємозалік платежів та нерегулярні розрахунки несуть у собі певні загрози.

Розглядаючи ризик макроекономічних шоків, слід зазначити, що багато фінансових криз у світовій історії були пов'язані з економічними спадами. Банки вразливі до таких спадів, оскільки зростає кредитний ризик, а зобов'язання за депозитами необхідно виконувати. До інших шоків макроекономічного характеру можна віднести значну кількість банкрутств чи різке зниження ліквідності фінансових ринків.

Ризик макроекономічних шоків та ризик поширення можуть взаємодіяти, оскільки погіршення фінансового стану окремих банків внаслідок макроекономічних проблем може призвести до поширення цього явища на інші фінансові установи.

Історичний досвід функціонування фінансового сектора показує, що системні фінансові кризи можуть також бути спричинені дисбалансами у структурі ресурсної бази фінансових посередників. Поведінка суб'єктів фінансового ринку має циклічний характер – за стабільних умов споживання та інвестиції (фінансові чи реальні) зростають і створюють доходи, за рахунок яких фінансується подальше зростання споживання та інвестицій. При цьому часто не звертається увага на зростання ризиків. В результаті навіть незначні несприятливі події можуть призвести до матеріалізації останніх та призупинення кредитного буму, що негативно позначається на діяльності сектора фінансових посередників та фінансового ринку загалом. Аналіз літературних джерел дає підстави виділити принаймні чотири причини появи дисбалансів у фінансовому секторі, які роблять його системно вразливим:

«Стадна» поведінка (herd behavior) на фінансових ринках, що стимулює посередників вкладати гроші у схожі активи. Якщо прибутковість певних фінансових інструментів не визначена, то висновки про їх привабливість інвестори можуть робити на основі рішень інших суб'єктів ринку. У даному випадку важливу роль може відігравати оцінка вартості фінансових активів окремими інвестиційними чи банківськими аналітиками, що мають значний авторитет на ринку.

Низькі процентні ставки банків можуть підвищувати рівень ризику. Значна кількість дослідників вважає цей фактор одним із визначальних у розвитку теперішньої кризи. Зниження ставок не сприяє більш ретельному вивченню банками позичальників, а крім того, збільшує вартість активів, що використовуються в якості забезпечення (зокрема,

ціни на нерухомість).

Зростання вартості забезпечення збільшує кредитний потенціал економіки. Коли окремі галузі економіки мають позитивну динаміку розвитку, вони інвестують більше грошей у свою матеріальну базу, збільшуючи вартість належної їм нерухомості, обладнання тощо. Це дозволяє їм у подальшому отримувати більше кредитів під заставу такого майна. В свою чергу, інші галузі також можуть скористатися із зростання вартості забезпечення та розширити обсяги залучення кредитів банків. Межі зростання кредитного процесу у даному випадку залежать від політики банківських установ, а саме встановлення більш жорстких чи ліберальніших умов кредитування з огляду на очікування інвесторів та моральний ризик.

Забезпечення фінансової безпеки банківського сектора та захисту інтересів вкладників є джерелом морального ризику, та відповідно, і ризику дисбалансів. Наприклад, системи страхування депозитів знижують стимули вкладників до моніторингу ризиків банків. Більше того, чим більш ризиковану політику проводить банк, тим більші відрахування до системи він здійснює. Тобто, система певним чином зацікавлена у ризикованій діяльності банків, оскільки це сприяє зростанню її ресурсів[1]. Дисбаланси можуть також виникнути при рекапіталізації банків державою чи виконанні центральним банком функції кредитора останньої інстанції.

Отже, характеристика основних форм системного ризику банківського сектора дає можливість прийняти до уваги наступну класифікацію основних чинників їх розвитку, представлену на рис. 8.1

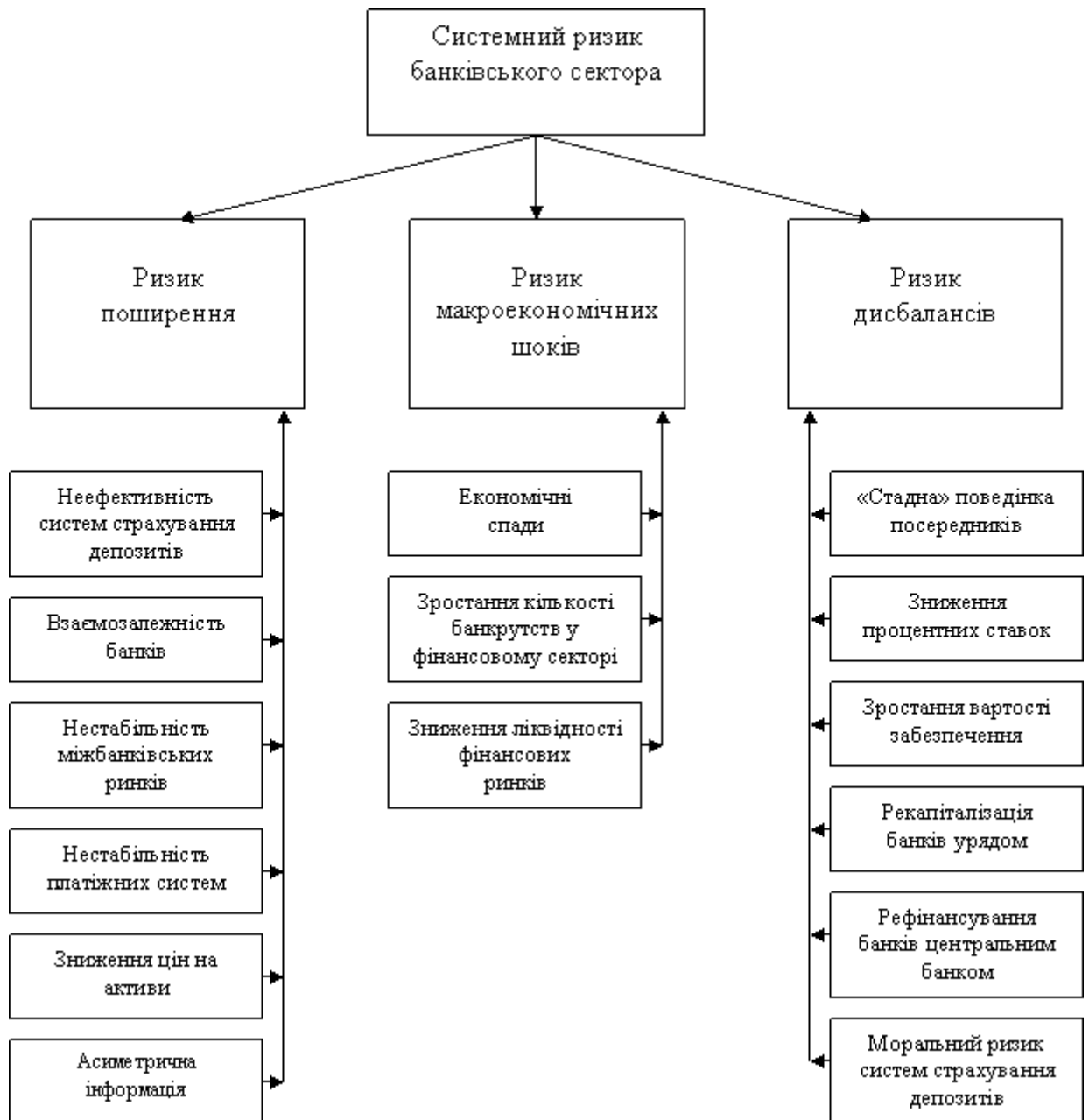

Рис. 8.1 – Форми та чинники системного ризику банківського сектора

Банкрутство банку: причини та наслідки.

Нестабільність банківської системи України та кризові явища в економіці призвели до масової збитковості та втрати ліквідності більшістю кредитних установ країни, а в деяких випадках і до банкрутства, за яким в умовах застосування неефективних способів оздоровлення може послідувати і ліквідація.

В Україні немає відповідного закону, який врегулював би всі питання, що пов'язані з банкрутством саме банків, а діє лише Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», який стосується всіх підприємств, установ, організацій. Тому тут варто було б запозичити досвід багатьох розвинутих країн, в яких є відповідні окремі

закони. В Росії, наприклад, також існує окремий Федеральний Закон «Про неплатоспроможність (банкрутство) кредитних організацій». Крім того, необхідність спеціального законодавства про банкрутство кредитних установ обумовлена ще й специфікою їх діяльності.

Термін «банкрутство» походить від італійського слова *banko rotto* – розбитий банк. Згідно з Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника та визнання його банкрутом» під банкрутством розуміють визнану господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури.

Хоча поняття банкрутство та неспроможність не розмежовуються на законодавчому рівні, останнє є ширшим порівняно із першим. Перше стосується лише задоволення претензій кредиторів шляхом ліквідації майна боржника.

Банки як фінансові посередники залучають чужі грошові кошти і розміщують їх з ціллю отримання прибутку в інших осіб. За великої кількості кредиторів і боржників банку вкрай важко терміново консолідувати ліквідні активи для погашення заборгованості, яка виникла перед кредиторами. Внаслідок цього процес погіршенні фінансового стану кредитної установи, якщо він розпочався, протікає значно швидше, ніж у промислових або торгових підприємств, і практично невідворотний.[1, с. 607]

На власників банку лягає тягар усунення неплатоспроможності всієї банківської установи – це головний принцип, який закладений в основу прийняття заходів по запобіганню банкрутства. Під запобіганням банкрутства розуміється можливість проведення досудової або судової санації банку. Це система комплексних заходів, які проводяться власником, уповноваженим органом або особою і які спрямовані на фінансове оздоровлення кредитної організації, шляхом її реорганізації, реструктуризації та проведення всіх інших заходів, які не суперечать законодавству, задля запобігання банкрутству та ліквідації банку.

Головні причини, які призводять до банкрутства банків можна поділити на зовнішні, які не залежать від керівництва установи та її акціонерів, та внутрішні, які спричинені чинниками, що існують в середині установи.

До зовнішніх причин на сьогоднішній день відносять:

призупинення темпів росту та нестабільність загальносвітової та внутрішньої економік;

масове вилучення вкладів, яке спостерігалось наприкінці 2008 року в Україні;

утрата довіри до банку, наприклад від не правильного керівництва;

загальноекономічна ситуація, коли відбуваються масові паніки серед вкладників банківських установ;

також досить поширеним в українській практиці стають рейдерські атаки, які цілеспрямовано направлені на знецінення активів банку, та в подальшому призводять до їх можливого продажу, або ліквідації.

До внутрішніх причин відносять:

недотримання законодавства, особливо в частині про підтримання необхідного рівня всіх показників;
обман органів влади, який викликаний приховуванням інформації від контролюючих суб'єктів про справжній стан з платоспроможністю фінансової установи;
некомпетентне керівництво, що залежить від рівня корпоративної культури установи;
спекуляція;
недоліки внутрішньобанківської системи, яка безпосередньо залежить від проведеної політики всередині установи.

Задля переведення банку в режим фінансового оздоровлення необхідне виникнення деяких підстав. До цих підстав відносять: по-перше, порушення банківського законодавства; по-друге, недостатній рівень капіталу, необхідного для забезпечення нормальної діяльності; по-третє, віднесення банку до категорії проблемних.

Справа про визнання банку банкрутом може бути порушена лише після відкликання банківської ліцензії, після чого санація банку не допускається. Орган, який ініціював рішення про ліквідацію, призначає ліквідатора, який приступає до виконання обов'язків негайно після відкликання ліцензії.

Наслідком фінансової кризи банківської установи є втрата ліквідності та платоспроможності, а отже, - порушення норм і вимог чинного банківського законодавства та нормативних актів НБУ.

У разі, якщо комерційний банк перебуває у кризі, яка загрожує подальшому його існуванню, то він може бути переведений на режим фінансового оздоровлення з ініціативи НБУ. Режим фінансового оздоровлення – це система непримусових та примусових заходів впливу на комерційний банк, спрямованих на збільшення капіталу банку до необхідного рівня протягом визначеного періоду з метою відновлення ліквідності та платоспроможності і усунення порушень, які призвели комерційний банк до збиткової діяльності або скрутного фінансового стану, а також наслідків цих порушень. [2]

Це складний процес і не кожний захід щодо фінансового оздоровлення призводить до позитивних результатів, тому Національний банк України в разі недостатності застосованих заходів може наполягати на обов'язковій реорганізації та призначити тимчасову адміністрацію.

До методів, за допомогою яких може здійснюватися фінансове оздоровлення банків в Україні задля запобігання банкрутству або втрати платоспроможності, відносять:

Передача активів неплатоспроможного банку в платоспроможний.

До фінансово стабільної установи передають обов'язки перед вкладниками. Цей спосіб є досить вигідним для всіх..

Передача активів і обов'язків – достатньо поширена практика рішення проблем банків. Вона передбачена законодавством США, яке є засновником в даній області. Подібні процедури застосовуються в Канаді, Іспанії, більшості країн Латинської Америки, Турції, Румунії, в тому числі в країнах близького зарубіжжя, в Киргистані та Казахстані, тощо. [1, с. 622]

Шляхом продажу інвесторам за вже визначеною програмою санації.

Залежно від причин, що призвели до погіршення фінансового стану банку, з метою підвищення платоспроможності та приведення діяльності банку у відповідність до вимог банківського законодавства, до програми санації можуть застосовуватися такі заходи: виплата боргу кредиторам; внесення на розгляд загальних зборів питання про зміну органів управління банком залучення осіб, уповноважених інвесторами виконувати відповідні заходи. [3, с. 117]

Рішення про санацію комерційного банку може прийматися в трьох випадках: за ініціативою власників, за ініціативою НБУ та у ході провадження справи про банкрутство. Якщо кредитна організація не зможе подолати проблеми, які в неї виникають вона підпадає під процедуру ліквідації. Після відкликання банківської ліцензії санація банку не дозволяється. В цьому випадку держава залишається лише спостерігачем та контролером виконання всіх наслідків.

Шляхом введення тимчасової адміністрації в банк, який зазнає кризи.

Досить поширений метод фінансового оздоровлення протягом останніх трьох років в Україні. Можемо бачити, що НБУ використовує його найбільше. За допомогою введення тимчасової адміністрації вдалося втримати велику кількість комерційних банків на поверхні та не допустити їх ліквідації.

Якщо виникають проблеми, пов'язані з недостатньою капіталізацією в банківській установі малих розмірів, то чекати на допомогу від держави немає сенсу. Вона не допомагає малим гравцям на ринку. Для таких банків залишається лише звернутися по допомогу до більших установ, наприклад продатись повністю, або продати частину акцій. В іншому випадку вони будуть ліквідовані.

Отже, можна зробити висновок, що перш за все необхідні спільні зусилля акціонерів банку та державного регулятора. Саме менеджери банку мають проводити таку політику, яка б не вимагала втручання держави.

Загалом банкрутство маленького банку в Україні може пройти безболісно для суспільства та економіки. Інша річ якщо це буде великий банк. Вони зазвичай не підлягають ліквідації тому, що вона може призвести до негативних наслідків, які відобразяться на економіці всієї країни. Основна причина також полягає в тому, що після банкрутства банку його зобов'язання лягають частково на плечі платників податків.

Тому головним завданням Національного банку будь-якої країни є недопущення ліквідації великих банків і будь-яким можливим і складним способом досягти його оздоровлення.

Антикризове управління банківською системою.

Для формування системи антикризового управління, перш за все, в банку доцільно розглянути існуючі підходи. Залежно від цілей реалізації антикризове управління поділяється на реактивне та превентивне.

Реактивне антикризове управління характеризується чіткими та конкретними цілями, плануванням і впровадженням та базується на незначній кількості заходів з метою досягнення докризового стану банку.

Превентивне – здійснюється на основі узагальнюючих цілей, які формуються на рівні планування. Залежно від особливостей розвитку та стану банку, антикризове управління поділяється на попереджувальне, кризове та після кризове.

У певних випадках, при умові бездіяльності або неефективної діяльності органів управління банку, антикризове управління може бути введено по ініціативі центрального банку у вигляді запровадження тимчасової адміністрації.

Основною метою антикризового управління банку в рамках існуючої банківської системи є прийняття обґрунтованого рішення стосовно доцільності функціонування банку з подальшою розробкою та реалізацією комплексу заходів по виходу банку з кризового стану, або розробкою та реалізацією комплексу заходів щодо припинення його діяльності в залежності від характеру прийнятого на основі аналізу діяльності рішення.

Основні цілі антикризової служби можна сформулювати наступним чином: розробка та реалізація превентивних антикризових заходів – дана ціль домінує при роботі банку у періоди відсутності гострих кризових проявів, розробка критеріїв та переліку заходів по антикризовому управлінню банком в період гострої фази кризи.

Перша ціль передбачає діяльність антикризової служби по формуванню та підтримці системи збору та співставлення аналітичних даних про внутрішні та зовнішні джерела ризику, ступінь їх впливу на фінансову стійкість банку, а також здатність банку адекватно керувати даними ризиками.

Рання діагностика проблемності в банках повинна відповідати таким вимогам: результати ранньої діагностики повинні бути критерієм оцінки якості управління банком; рання діагностика повинна відповідати вимогам фінансової стратегії банку, що забезпечує ефективне управління ризиком банкрутства; рання діагностика повинна характеризуватися, як на якісних, так і на кількісних характеристиках діяльності банку та використання результатів усіх форм фінансового аналізу; форми та методи ранньої діагностики повинні бути універсальні і застосовуватися для банків на будь-якій стадії їхнього розвитку; рання діагностика повинна підпорядковуватися меті та завданням банківського нагляду; система показників, яку використовують для ранньої діагностики, повинна мати високий рівень формалізації та меншою мірою залежати від індивідуальних особливостей банку.

Отримана таким чином інформація використовується для моделювання основних напрямків можливого розвитку кризи в банку. Аналіз отриманих моделей дозволяє прийняти рішення по розробці та підтримці адекватної системи корпоративного управління та контролю, яка здатна звести вплив дестабілізуючих факторів до мінімуму.

Друга ціль стосується розробки системи, яка здатна на основі розроблених критеріїв своєчасно сигналізувати про те, що превентивні заходи,

які застосовуються не є ефективними, а кризові прояви зростають, а також у максимально короткі строки перевести оргструктуру та бізнес-процеси банку на режим активної фази антикризового управління.

Іншими словами, завдання даної групи відносяться до ситуації, коли кризові прояви не вдалося локалізувати у штатному порядку.

У випадку практичної реалізації даної концепції побудови системи антикризового управління банку, необхідно чітко розмежувати повноваження та функції служби по антикризовому управлінню та рядом підрозділів банку, виокремивши при цьому особливості діяльності антикризової служби.

Отже, антикризове управління діяльністю банку – це комплекс заходів щодо виявлення факторів, які спричиняють кризу, профілактики, своєчасної діагностики, попередження і нейтралізації кризових явищ, спрямований на досягнення цілей діяльності комерційного банку, реалізацію його стратегії та прогресивний розвиток.

Основною метою антикризового управління банку в рамках існуючої банківської системи є прийняття обґрунтованого рішення стосовно доцільності подальшого функціонування банку з розробкою та реалізацією комплексу необхідних заходів.

Основним критерієм, за яким можна визначити стабільність банківської системи є її ліквідність. Ліквідність банківської системи є її динамічним станом, який забезпечує своєчасність, повноту та безперервність виконання всіх сукупних зобов'язань банків та достатність коштів відповідно до потреб розвитку економіки країни.

Основний пакет заходів щодо стабілізації та виведення з кризи банківського сектора має проводити НБУ, але уряд не повинен діяти самостійно щодо фінансової політики. Уряд повинен узгодити свою фінансову політику з НБУ і разом використати ті інструменти, які б доповнювали одне одного й ефективно виводили банківську систему з кризи.

Існують такі основні стратегічні напрямки антикризового управління банківської діяльності в сучасних умовах:

- а) реструктуризація зовнішньої заборгованості; б) проведення рекапіталізації вітчизняних банків;
- в) антикризове управління депозитними банківськими продуктами; г) реструктуризація проблемних кредитів;
- д) антикризове управління кредитною діяльністю в банках; е) впровадження програм зменшення витрат.

Усі ці програми направлені на подолання негативного впливу фінансової кризи, але детальніше зупинимось на найбільш актуальних, на мій погляд, напрямках антикризового менеджменту в банках, а саме: реструктуризація проблемних кредитів в активах банку та впровадження депозитних програм.

Світова фінансова криза охарактеризувалась значним відтоком депозитів з банківських рахунків клієнтів. З метою утримання існуючих та залучення нових вкладників в кризових умовах вітчизняні банки йдуть на нові ризики, впроваджуючи спеціально розроблені депозитні пропозиції. У таблиці 1

наведені заходи антикризового управління депозитними продуктами у вітчизняних банках в період фінансової кризи.

Існують такі специфічні риси антикризового управління депозитною діяльністю вітчизняних банків:

розробка депозитних пропозицій на мінімальні строки (1-2 тижні) з метою залучення коштів клієнтів та демонстрації зростаючого депозитного портфелю;

розробка універсальних депозитних програм, згідно з якими депозит не підлягає мораторію на дострокове зняття коштів зі строкового вкладу, а клієнт отримує право вільного розпорядження власним рахунком;

підвищення депозитних відсоткових ставок з метою залучення нових вкладників, що спричинило нездатність задовольнити запропоновані умови, а отже закономірно мало місце падіння ставок;

переорієнтація на гривневі депозити замість валютних;

проведення роз'яснювальної роботи з клієнтами банку, створення комісій з розгляду скарг та звернень.

Таблиця 8.1 - Заходи антикризового управління депозитними продуктами у вітчизняних банках в період фінансової кризи

Депозитна пропозиція	Банки, які пропонують
Розробка бонусних програм та програм лояльності, які б задовольняли потреби різних груп постійних та корпоративних клієнтів	ПАТ «ІмексБанк», ПАТ «ПУМБ», ВАТ "ЕРДЕ Банк", АКБ «Київ», ПАТ «Альфа-Банк»
Відкриття валютного депозиту шляхом зарахування гривні за офіційним курсом НБУ	ПАТ «Кредобанк», АТ «КБ «Експобанк», ПАТ АБ «Укргазбанк»
Проведення агресивної рекламної кампанії, акцій з метою залучення вкладників	ВАТ КБ «Надра», АТ «ОТП Банк», АБ «Діамантбанк»
Впровадження універсальних депозитних програм, які передбачають свободу розпорядження, можливість зняття коштів, поповнення депозиту, причому нарахування відсотків здійснюється на суму залишку на рахунку	ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «Індекс-Банк», АТ «СБЕРБАНК РОСІЇ», ПАТ АБ «Укргазбанк», АТ Банк «Фінанси та Кредит», АКБ «Укрсоцбанк»
Мультивалютні вклади, сутність яких полягає у відкритті одразу трьох рахунків – у доларах, євро та гривні	ПАТ КБ «ПриватБанк», АБ «Південний», ПАТ «А-Банк», ПАТ «ПУМБ», ПАТ КБ «Правекс-Банк»
Впровадження комплексної програми виплати депозитів фізичним особам, пріоритетними серед яких є пенсії, соціальні виплати, бюджетні платежі, заробітна плата	ВАТ «Інпромбанк», АКБ «Трансбанк»
Залучення довгострокових депозитів на умовах гарантування стабільного доходу та надійності навіть при негативних	ПАТ «Укрексімбанк», ПАТ АБ «Укргазбанк», ВАТ «ВіЕйБі Банк»

тенденціях ринку	
Залучення коштів на короткі (3-6 міс.) та дуже короткі строки (7-14 днів) під високі відсотки	ВАТ «Кредитпромбанк», ВАТ "Укрексімбанк", ВАТ "Платинум Банк"
Утримання існуючих клієнтів шляхом підвищення відсоткової ставки по депозитам після їх автоматичної пролонгації	ПАТ «Індекс-Банк», АКБ «Трансбанк», АКБ «Київ», ТОВ КБ «Фінансова ініціатива», ВАТ «Кредитпромбанк»

Заходи реструктуризації заборгованості за кредитами позичальників в провідних банках України наведені у таблиці.

Проведений аналіз заходів реструктуризації заборгованості за кредитами позичальників в провідних банках України дозволяє стверджувати, що найбільш популярними заходами є пролонгація строку кредитного договору, надання відстрочки, або введення кредитних канікул. Подовження терміну погашення боргу пропонують переважно банки з іноземним капіталом, причому максимальна відстрочка для іпотечних кредитів становить 10 років. Що стосується кредитних канікул, то банки пропонують їх строком 0,5 – 2 роки, після чого сума, що залишилась, рівномірно розподіляється на решту терміну. Проте у випадку такої реструктуризації банки часто підвищують відсоткову ставку за кредитом, що збільшує загальну суму заборгованості клієнтів.

Таблиця 8.2 – Основні заходи реструктуризації заборгованості за кредитами позичальників в провідних банках України

Вид реструктуризації	Основна характеристика заходу	Банки, що здійснюють даний захід
Зарахування частки кредиту при наявності депозиту клієнта в даному банку	Зменшення взаємних зобов'язань шляхом погашення проблемного кредиту позичальника за рахунок його депозиту в тому ж банку, термін якого закінчився	АКБ «Трансбанк»
Капіталізація заборгованості кредиту	Переведення простроченого боргу в строковий кредит; розробка нового графіку виплат	АКБ «Трансбанк» ВАТ «ВіЕйБі Банк», АТ «ОТП Банк»
Пролонгація строку дії кредитної угоди	Перенесення кінцевого строку погашення кредиту з метою зменшення щомісячних платежів	АТ «ОТП Банк», АТ Сведбанк», АКБ «Форум», ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»
Зниження платежу за кредитом	Зменшення основної суми кредиту	АТ «ОТП Банк»

Скасування частки пені та штрафних санкцій	При виникненні прострочення за боргом банк списує всю суму нарахованої пені або штрафу	АТ «ОТП Банк»
--	--	---------------

Для подолання негативного впливу фінансової кризи найбільш актуальними напрямами антикризового менеджменту в банках України стали: залучення коштів з метою рефінансування та рекапіталізації, реструктуризація зовнішньої заборгованості та проблемних кредитів в активах банків, впровадження депозитних програм з метою залучення нових клієнтів та утримання існуючих; звільнення від проблемних активів і реструктуризація проблемних банків; підвищення норми гарантування вкладів за активнішого гарантування державою позичок для малого і середнього бізнесу; підвищення прозорості і жорсткості процедури банкрутства; прискорення консолідації банківської системи; удосконалення норм пруденційного нагляду за позабалансовою діяльністю банків, їх інвестиційною та посередницькою діяльністю з цінними паперами; чіткіший розподіл сфер діяльності та сегментів ринку шляхом розвитку в Україні системи спеціалізованих і регіональних банківських установ, посилення ролі державних банків у структурі банківської системи, насамперед, формування Державного банку розвитку (за прикладом Польщі); розширення ресурсної бази вітчизняної фінансової системи шляхом використання незадіяних джерел фінансових ресурсів[4] на цілі капіталізації, кредитування, підтримання ліквідності банківської системи та своєчасної сплати зовнішніх боргів; підвищення ефективності банківської діяльності шляхом підвищення якості доходів, розширення пропозиції продуктів, оптимізації кількості відділень та співробітників; впровадження новітніх систем управління банком на основі централізованих та високоефективних технологічних процесів, впровадження систем управління інформацією тощо; розвиток всіх сегментів фінансового ринку для розширення можливостей інвестування в фінансові інструменти банківського сектору коштів бюджетних фондів і пенсійних накопичень.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

Дайте визначення системного ризику.

Які форми та чинники системного ризику Ви можете навести?

Назвіть основні причини банкрутства банку.

Які Ви знаєте методи фінансового оздоровлення банку?

Розкрийте зміст антикризового управління банком.

Назвіть основні стратегічні напрямки антикризового управління банківської діяльності в сучасних умовах.